

bei starker Strömung, oder von der Gewalt des Wassers, welches die Erde zerreisst (primeri Cornutus „de natura Deorum“ pogl. 22. str. 125 ed. Osann in Festus vox: Taurorum stran 163 ed. Müller), aber auch an die Windungen des Laufes ist dabei gedacht. Endlich lässt diese Vorstellung an die Weiden denken, die am Flusse gelegen sind, und kann als Andeutung von Anbau und Befruchtung gefasst werden. „Piper Mythologie und Symbolik der christl. Kunst II. Theil str. 492). Poznamljevanja za razumke močen, silen pa so tudi prenešene na silne velike gore, tako: taurus ime gore, iz sthura po odpadlem glasniku s, primeri: slov. tor, tur in tore turje *) „Hochgebirg“, dalje, slov. ramen = močen in Ramas, ime gore, dober v cerkvenislov. stark, fortis, in Dobrol, Dobrač, imeni silnih gor, starovisokonemški: stiuri, magnus, fortis in pa: apex. culmen montis, sansk. kala, mons in taurus slov. kal, „Berg“ slov. kajla, „taurus“.

Davorin Terstenjak.

Nekaj za čiščenje slovenskega jezika.

Mnogo slov in izrazov je v slovenščini, ki so že od davnej vrinili se va-njo in katerih smo že tako vajeni, da jih rabimo vsaki dan, če lih so napačni in nepravilni. Totim slovom prištevati gré tudi besedo „stariši“ ali „starši.“

Nemško slovo višebrojno „Aeltern“ navadno izrazujejo govorniki pa pisatelji slovenski tako, da pravijo in pišejo, prestavljaje po besedi, „stariši“. No, to je zares prav sloveno, pa slovensko ni. Stariši ljudje so priletnejši od nas ali od drugih, latinski „aetate proveciores“; postavimo: „brat je stariši od mene; stariši ljudje več vejo od mladih“, itd. Odtod starašina, der Aelteste, der Senior.

Ko pa govorimo od svojega očeta in matere, ktera oba sta dala nam življenje in nas gojila, bi bilo bolje in edino pravilno, da bi govorili pa pisali: Poródniki ali roditelji (poslednja beseda je pa bolj jugoslovanska in pesnikom ugodna). Slovo višebrojno „poródniki“ je 1) prava slovenska in davno znana lepa beseda za nemški „Aeltern“; imajo jo slovarji slovenski**); 2) je pravilno in pravo slovo za nemško „Aeltern“, ker znamenjuje to, kar je treba, da pomenja, namreč da imenovani ljudje so tisti, ki so nas rodili, to je, v obojem pomenu glagola „roditi“ (zeugen und gebären.) V tem pomenu je slovo „poródniki“ tudi primerno latinskemu „parentes“; — 3) naznanja zajedno, da sta oča in mati tudi starejši od nas, česar ne dvomi noben živ človek; — 4) je bolj slovensko ime kot „stariši“, ktero le poslovenjuje nemški prilog „ältern“, pa ne poveduje, je li so tote osebe nas rodile ali ne; — 5) tudi nemški pisatelji, posebno pesniki, rabijo namesto dvočnega slova „Aeltern“ raji lepo besedo „Erzeuger“ ali „Ernährer“; — 6) tudi staro- in jugoslovensčina — in to je vendar poglavitni dokaz — rabite za nemški „Aeltern“ ali latinski „parentes“ povsod in vedno: „Roditelji“. (Lej „Glag. Cloz. str. 81. — Lexicon linguae slov. vet. dial., ed. Fr. Miklosić, str. 150.)

Naj bi tedaj slovenski pisatelji, katerim je mar za čistoto materinskega jezika, kader govorijo od očeta in matere, vselaj pisali pravilno: „poródniki“, ktero slovo je tudi lepše in blagoglasneje od (v tem pomenu) nepravilnega „stariši“ ali „starši“.

J. Š.

Kratkočasno berilo.

Deklica cesarja premodri.

Serbska narodna pripovedka po Vuku Štef.

Neki siromak je živel v pečini in je imel edino hčerko, ki pa je bila posebno modra; hodila je ubogajme prosit in je učila tudi očeta, kako naj prosi in modro govori.

*) Brežni log Velebita se veli stirovača, primeri keltsko: tarw in tarwos, gora in bik.

†) Primeri še osetski stur. „magnus“, sturthā, pecora. Pis.

***) V Murkovem slovarji stoji tudi porodnik. Vred.

Eukrat siromak pride do cesarja in ga prosi, naj bi mu kaj podelil. Cesar ga vpraša: od kod je, in kdo ga je naučil tako pametno govoriti? Siromak mu pove, od kod je, in da ga je hči naučila tako govoriti. „In tvoja hči, od koga se je ona naučila?“ vpraša cesar. Siromak odgovori: „Bog in naša žalostna revščina sta jo naučila.“

Cesar mu sedaj dá trideset jaje in reče: „Nesi jih svoji hčeri in reci ji, naj mi iz njih izleže piščeta, in dobro jo bom plačal; ako pa mi jih ne izleže, se ti bo huda godila.“

Jokaje odide siromak v pečino in vse pové svoji hčeri. Ona berž pozná, da so jajca že kuhane, reče tedaj očetu, naj se podá k pokoju, da bo že ona vse vredila. Oče jo sluša in gré spat, ona pa vzame lonec, ga napolni z vodo in bobom in ga postavi k ognju, in tako bob skuha. Zjutraj pokliče očeta, mu velí, naj vzame plug in par volov in naj gré orat kraj pota, kjer ima cesar po navadi vsako jutro memo priti, in mu reče: „Ko bote zagledali cesarja, vzemite bob, sejajte in govorite: „Hajd! voliči, pomagaj Bog, da bo rastle in rodil kuhani bob.“ Ko vas cesar vpraša: kako more roditi kuhani bob? recite mu: ravno tako kakor se iz kuhanih jaje piščeta izleči morejo.“

Siromak posluša hčer, pa gré in začne orati; ko zagleda cesarja, začne upiti: „Hajd! voliči, pomagaj Bog, da rodi kuhani bob.“ Ko cesar te besede sliši, obstano in reče siromaku: „Kako ti zamore roditi kuhani bob?“ Ta pa mu odgovori: „kakor iz kuhanih jaje se piščeta izvaliti.“

Cesar si koj misli, da ga je hči tako naučila; zapové tedaj svojim služabnikom, naj ga pred-nj pripeljejo. Zdaj mu dá povestro prediva rekoč: „Uzemi to in iz tega mi napravi konopce in vse jadra, kar jih je treba za celo barko; ako tega ne storiš, si ob glavo.“ Siromak z velikim strahom vzame povestro, vés objokan gré domú, in vse pové svoji hčeri. Hči ga pošlje spat obljubivši mu, da bo ona vse to storila.

Drugo jutro vzame kosček lesa, zbudí očeta in mu reče: „Náte ta-le kosček lesa, nesite cesarju, naj mi iz njega naredí preslico, kolovrat, statve in vse kar je potrebno, in jez mu bom potem berž napravila, kar mi ukazuje.“

Siromak posluša hčer in pové cesarju vse, kakor ga je naučila. Ko cesar to sliši, se začudi in začne misliti, kaj bi storil, potem vzame majhen kozarček in reče siromaku: „Na ta-le kozarček; nesi ga svoji hčeri, naj mi z njim preseče morje, da se bo storilo polje.“

Siromak uboga cesarja, solznih očí odide, nese kozarček hčeri in ji pové vse, kar je cesar rekel. Deklica mu reče, naj počaka do jutra, da bo že ona vse storila.

Drugo jutro pokliče očeta, mu dá droben zamašek in mu reče: „Nesite to-le cesarju, in recite mu, naj s tem zamaši vse izvire in vse jezera, potem mu bom iz morja naredila polje.“ Oče gré in pové vse cesarju. Cesar zdaj vidi, da je deklica veliko modrejša od njega, zapové očetu, da jo pripelje pred-nj.

Ko jo oče pripelje in se oba poklonita pred cesarjem, jo ta vpraša rekoč: „Povej mi, dekle, kaj se najdelj sliši?“ Deklica odgovori: „Slavni cesar, najdelj se sliši grom in laž.“

Zdaj se cesar prime za brado, se oberne do svojih dvornikov in jih vpraša: „Povejte mi, koliko je vredna moja brada?“ Dvorniki si začnejo glavé ubijati; eni pravijo toliko, drugi toliko; na to deklica vsem odgovori, da niso zadeli in reče: „Cesarjeva brada je toliko vredna, kakor trojni letni dež.“

Cesar se začudi in vés vesel reče: „deklica jo je najboljše zadela;“ potem jo popraša: ali hoče biti njegova žena, ker bi brez nje ne mogel živeti. Deklica mu odgovori: „Svitli cesar, kakor želiš, tako naj bode; samo prosim te, da mi z lastno roko list podpišeš; ako bi se kedaj nad mano razserdil in me od sebe zapodil, da smem sabo vzeti iz tvojega dvora, kar mi bo najljubše.“ Cesar privoli in podpiše list. —

Čez več časa se cesar res nad njo tako razjezi, da ji reče: „Nečem te več za ženo; poberi se iz mojega dvora, kamor veš in znaš.“ Cesarica na to odgovori: „Svitli cesar, ubogala te bom; samo dopusti mi, da še prenočim tukaj, jutro pa bom šla.“

Cesar ji to dovoli. Ko sta pri večerji bila, mu cesarica med vino nameša žganja in nekega dišečega želiša in ga sili piti, rekoč: „Pij cesar in vesel bodi; jutro se bova ločila, in veruj mi, bolj vesela bom, kakor sem bila, ko sem se s tabo zaročila.“

Cesar se vpijani in zaspi. Cesarica pa ga naloži in ga nese sabo v skalovito pečino. Ko se cesar v pečini prebudi in vidi, kje da je, vikne: „Kdo me je sem prinesel?“ Cesarica mu odgovori: „Jez sem te prinesla.“ Cesar jo vpraša: „Zakaj si mi to storila? Ali ti nisem povedal, da nisi več moja žena!“ Na to mu ona pokaže list rekoč: „Res je, svitli cesar, da si mi to rekel, pa poglej, kaj si na tem-le papirji podpisal: „Kar namreč mi bo najljubše na mojem domu, da ponese sabo, ko idem od tebe.“

Ko cesar to sliši, jo ginjen objame in vrneta se zopet oba v cesarski dvor. Ivan.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Ljubljane. Ker so spet v včerajšni novi volitvi začasnega mestnega župana tisti gospodje, ki so dobili največ glasov, se zavolj lastnih neodložljivih opravkov odpovedali težavni službi, je zbor enoglasno sklenil prositi slavno c. k. deželno poglavarstvo, naj bi visoko c. k. ministerstvo blagovolilo dovoliti, da bi do prihoda nove občinske postave oskerbovanje mestnih opravil ostalo tako, kakor je po smerti gosp. dr. Burger-ja dosihmal bilo.

Novičar iz raznih krajev.

Deržavni zakonik od 24. p. m. zapopada cesarski patent, kateri gojzdno postavo, ktera je za druge dežele že od 3. dec. 1852 veljavna, sedaj tudi za Ogersko, Horvaško, Erdeljsko, Serbsko Vojvodino in Temeški Banat veljavno oklicuje. — V Križevcih na Horvaškem so presv. Cesar po sklepu od 9. p. m. dovolili napravo kmetijske učilnice, v kateri se ima tudi oddelk za nauk gojzdnarstva (šumarstva) vpeljati. „Gosp. list“ razglša to novico z velikim veseljem, ter pravi: „več odavna neimasmu priliku radovati se, ko što se sada možemo“. — Iz Verone se piše: „Pšenico smo že poželi in je obilo našeli; nadjati se tedaj smemo, da bo cena padla; terta je polna grojzdja in vina bo dovelj, če tudi, kakor pravijo, se sèmtertjè bolezen prikazuje“. Vino je še vse v Božjih rokah; nikar prezdaj ukati! — Nadvojvoda Ferdinand Maks, deželni poglavar v Milani in brat Nj. Velič. cesarja, se bo 27. dan t. m. poročil s Karolino, hčerjo belgiškega kralja. Odbor glavnega mesta Bruselja je razglasil slovesnosti, s kterimi se bo ta poroka ondi praznovala in ktere se bojo 25. dan t. m. začele s tem, da bo mesto 14000 hlebov ubogim razdelilo. — Kralj pruski je v sredo prišel na Dunaj. Sliši se, da se bota rusovski car Aleksander in francozki cesar Napoleon kmali snidila, in sicer v Kissingen-u, kjer sedaj kralj parski biva. — Sveti Oče papež bojo do konca mesca septembra v Bolonji ostali. — Še zmiraj se veliko govori in bere od 30. dan p. m. poskušene prekucije na Laškem, ktera pa je povsod spodletela; za gotovo se pripoveduje, da naklep teh prekucij je nasnoval Mazzini, kateri je v Genovi bil (nekteri pravijo, da je še tam skrit), odkodar bi se bil imel plamen vneti čez vso laško deželo in ravno tako zoper sardinsko vlado kakor zoper vse druge. Bere se, ako bi bil ta naklep Mazzinitu po sreči izšel, bi se bil on v dožovi palači za predsednika ljudovlade vmestiti dal. Sedaj je mir povsod; v Livorni in Genovi preiskujejo ojstro vse poti deleč razširjene zarote. Govori se, da v Londonu je Mazzini ta naklep osnoval.

— Vladni časnik francozki „Moniteur“ naznanuje, da pri poznejših volitvah poslancov za deržavni zbor 5. dan t. m. so bili Cavaignac (z 10959 glasovi), Olivier (z 11.005 glasovi) in Darimon (z 12.078 glasovi) izvoljeni; vsi trije so iz vladi nasprotne stranke. Cesarja Napoleona so te volitve ravno v glavnem mestu njegove deržave zlo osupnile. — Lord Palmerston je v zboru doljne zbornice 7. dan t. m. važno besedo izustil, rekši, da angleška vlada je nasproti tistemu početju, po katerem se ima Suezki kanal napraviti, ker ta kanal bi egiptovsko deželo ločil od Turčije in angleške posestva v jutrovi Indijah bi bile v nevarnosti. — Spomin tisučletnega obstoja rusovskega carstva bojo na Rusovskem leta 1862 slovesno obhajali; minister notranjih oprav je že sedaj dovolil nabirati doneske za napravo spominka, kateri se ima v Novgorodu, mestu najstarejše rusovske deržavne oblasti, napraviti. — Najslavniši francozki pesnik Beranger je v Parizu 4. dan t. m. 79 let star umerl. Vsa francozka dežela žaluje po njem, ker pravijo, da zraven rajnega cesarja Napoleona I. je bil Beranger največji ljubljenec ljudstva. — Ker bo vprihodnje po železnici marsikdo v Terst šel, iz Tersta pa ga bo mikalo v Benetke po morji se peljati, nam ravno pride oznanilo apotekarja Landerer-a v Atinjah, po katerem je kloroform zoper morske težave (bljuvanje) bolji pomoček kakor vsak drug — 10 do 12 kapljic na vodi popitih potolazi vse težave; če kakemu človeku ne odleže potem kmali, naj vzame še nekoliko kapljic.

Indijar.

Indijar še mlad na reko gré;
V zlato pogorje, tje čez morje
Prot' Indji vleče ga sercé.
Oj tam on blodi, kodar hodi,
Da ko železo zlat cené.

Nek star mornar mu popretí:
„Moj ljubi v zmami! se predrami!
Morjem in rekam upat' ni.
Železo z zlati tik menjati!
In Indja, Indja, kje leži!“ —

„Si, golobradec! rēči daj:
Da to je spanja, prazna sanja;
Kje najdel boš na svetu raj?
Najgorša gora, upa zora,
Delo je in domači kraj.“

„Kdo, sivec! meni se s tebó?
Dežela zlata, vsa bogata
Je Indja, tice ji pojó.
Kar domovina naša nima,
Se tamkaj še zastonj dobó.“

Mladenči dejo: Prav je ta!
No Bog pomozí! srečno vozi!
S teboj iti tud' nam veljá.
V Indjo zlato, vso bogato!
Kaj počeli bi domá? —

Že ž njimi reka dalj hití.
So vsi kermili, se lovili,
Pa voda svoje le stori.
Leté ko tice čez kernice,
U glavi se jim svet vertí.

V sovodnje staje si želé,
Tje, kjer se reka v morje steka,
Se oni vstaviti dihté.
Ko ven stopili, so pustili,
Indjarja, ladjo in vodé.

Indjar li dalje se peljá.
Vihar ga skriva, borja zmiva,
V tamnoti blisk mu lesketá.
In ladja kresne, se razčesne,
Na kleč jo morje zadegá.

Vihar potihne tretji dan.
Sirotek lazi, milo pazi,
Je li še kaj pomoči za-nj?
Ribarji v sili ga dobili.
Tako jim pravi zdaj skesan:

Kdor siti svoje si željé
Iskaje raja, zlat'ga kraja,
Z glavo on buta ob stené.
V neumno glavo vtepa pravo,
Ko dalj ne smé, nazaj ne vé.

Prav rado taka se zgodi,

Da kdor verjame, vse prevzame,

Od kodar nobene skušnje ni;

Se pregleda, mu preseda,

Molitve kozje se učí.

Požencan.

Popravek. V poslednjem naznanilu darov „za pogorelee v Lašičah“ je popraviti: Gosp. dr. Orel, gosp. Dreo in gosp. Brúcker so dali 16 mernikov ajde, 8 mern. ječmena in 1 mernik fižola.